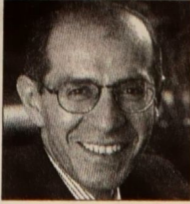

Kentli-köylü

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Dün nüfus sayımı yapıldı. Ben Ankara'da 'yazıldım'. Memur soruları sorarken

kentli olmayı düşünüyordum. Aslında oldum bittim düşünmüşümdür bu sorular üstünde. Fakat son zamanlarda aklımı büsbütün çeliyor. Çünkü yeni bir eve taşındım ve bu ev kentin göbeğinde, Etiler'de. Peki, orası niçin kent?

Bu soruyu özellikle sayım sırasındaki bazı gözlemlerimi hatırlayarak soruyorum; çünkü, galiba hiçbirimiz içinde bulunduğumuz, yaşadığımız kentle bir aidiyet ilişkisi içinde değiliz. Mesela sayım sırasında, her şeyin yasal sınırlarını tayin etmeye dikkat harcayan elli yıllık avukat babamdan öğrendiğime göre nüfus kütüğü üç aydan daha fazla ikamet edilen yere taşınmak gerekirmiş. Yasa belli bir kentlilik anlayışını böyle bir yaklaşımla oluşturmayı öngörmüş. Fakat, ortaya saçılan sayısız nüfus kâğıdından anlaşıldığına göre kimsenin böyle bir kaygısı yok, herkes nüfusunu doğduğu, belki atalarının öldüğü yerde tutmayı bir fazilet sayıyor. Zaten, bindiğim taksilerde konuşmaya meraklı şoförlerde de aynı şeyi izleyip gözlemleyebiliyorum. Soruyorum, otuz yıldır İstanbul'da olduğunu söylüyor fakat kendisini, doğduğu yere ait sayıyor. O zaman bir kentlilik bilinci oluşabilir mi? Oluşamadığı belediye başkanlarının bu sayım sırasında estirdiği terörden belli.

Batı'nın siyasal, toplumsal, kültürel tarihi en geniş anlamda kentin tarihidir. Bu tarihi oluşturan en önemli unsur burjuvazidir. Burjuvazi de 'kentli'den başka bir şey demek değildir. Biz, burjuvazimizi henüz oluşturuyoruz. Onun kendisine özgü bir tarihi yok. Emirle, yukarıdan aldığımız bir kararla kurmaya başladık onu. Yerli burjuvazi daha ziyade taşrada biçimlendi. Sonra özellikle para ve rant (arazi) spekülasyonu o kesimi büyük kente taşıdı. 1950'lerden sonraki toplumsal tarihimiz 'görgüsüzler-görmemişler-sonradan görmeler' tarihi olarak okunabilir. Çünkü, burjuvazi bizde organik bir olgu değil. Bir 'sınıf atlama' sürecinin sonucu. Bu sürecin sembolleri de ortaya çıktı. Hacıağa tipi mafyaya dönüştü ve burjuvazinin tarihi şimdilik burada duruyor. Bu tarih kültür üretmedi. Ortada yüzergezer kültüre eklemlemeyi, onunla özdeşleşmeyi yeterli saydı. Onlar kendi kültürlerini toplumsallaştıracaklarına toplumsallaşmış 'arabesk'i içselleştirmeyi hem bir marifet hem bir kurtuluş saydılar. Şimdi hayretle izlenen Hülya Avşar 'olayı' burjuvazinin, yani sınıf atlama tarihinin 1980 sonrasındaki son hamlesinin billurlaşmasıdır.

Aynı şey tabii kentin 'halk' kesimi için de geçerli. Büyük nüfus hareketlerinin getirdiği kent işgalleri ortalığı kasıp kavuruyor. İstanbul'da çıkın Beyoğlu'na, inin Etiler'e, gidin Boğaz'a karşılaşıcağınız kitle bir grup olacaktır. İşsiz güçsüz, başıboş, karamsar ve karanlık bir kitle kentin içinde salınmaktadır. İstanbul'un kalabalık, 'enerjik' görüntüsünün gerçeği budur. Ve artık 'İstanbul ağrısı' başka bir şey değildir. O kütle ne kültür ne coğrafya olarak İstanbul'la ilişkiliyken kentlilik bilincini kim, nasıl oluşturacak? Etiler'in kent merkezi olması ne ifade edecek? Belki şunu...

'Kafe'ler, barlar, pub'lar bistro'lar, lokantalar, kitapçılar bir kent için bu nedenle önemlidir. Kent sadece karnınızın doyduğu yer değildir. 'Ben'inizi, 'ego'nuzu doyurduğunuz yerdir. Bu da para kazandığınız yerde değil ancak harcadığınız yerde oluşan bir duygudur. Kaldı ki, 'gerçek kentli' için mutlaka 'şu' değildir kent; içinde kendisini fantezileriyle yaşayabildiği, var edebildiği, ona bu olanağı sunan her yerdir onun kenti. Yeter ki, bu koşul yerine gelsin. Etiler galiba bunun için kent.

Hem, boşuna mı demişler 'evli evine köylü köyüne' diye.